

Hudba s němým filmem:

VÁCLAV DOBIÁŠ (1909–1978)
ŘÍKADLA PRO NONET (1938)

THEA ČERVENKOVÁ (1878–1957/1961)
BYL PRVNÍ MÁJ (1919)

LEOŠ JANÁČEK (1854–1928)
CONCERTINO JW VII/11
pro klavír, dvoje housle, violu, klarinet, lesní roh a fagot

Hudba s němým filmem:

MARTIN SMOLKA (*1959)
HATS IN THE SKY (2004)

HANS RICHTER (1888–1976)
VORMITTAGSSPUK (1928)

IGOR STRAVINSKIJ (1882–1971)
SUITA Z BALETU PULCINELLA (1919/20, rev. 1949)

Prosíme posluchače, aby zaujali svá místa včas, vypnuli mobilní telefony a během koncertu nefotografovali. Po začátku není vstup do sálu umožněn. Změna programu a účinkujících vyhrazena.

10. koncertní sezona BCO 2020–21 WE ARE THE WORLD

Desátá, slavnostní sezóna souboru, nesoucí podtitul *We are the world* vychází z veskrze tradiční představy, že my lidé, já člověk, jsem zodpovědný nejen za svůj osud, ale též za své blízké, za své okolí i za Zemi, na které žijeme. Člověk je totiž jenom jedním z bezpočtu organismů, který se snaží ovládnout přírodu, je pouhou loutkou, ale stává se též loutkohercem na divadle světa. Člověk může ztratit sám sebe a nechat se ovládnout technologiemi, nebo se jimi může nechat obohatit. Člověk může vytěžit tento svět nebo jej zachovat budoucím generacím. Člověk může být svobodný, nebo se stát pouhým módním výstřelkem. Desátou sezónu oslavíme světovými premiérami od skladatelů z celého světa, kteří pro nás napsali „hudební hesla“, reflektující historické milníky a mezinárodní fenomény pocházející z Brna.

Další koncert:

4*11'2020 – 19.30, Besední dům, Brno
PEAS IN THE POD / HRÁŠEK V LUSKU
Hommage à Gregor Mendel
PAVEL KRÍŽKOVSKÝ / MIRVIS – MAURICIO KAGEL –
DOMINICK SUSTECK – JAN KREJČÍK – JON ROSE

Vstupenky

1. online na GoOut: www.gooout.cz
2. 30 minut před koncertem v místě jeho konání

BCORCHESTRA.CZ

BCO finančně podporují:

B | R | N | O

MINISTERSTVO
KULTURY

jiho^{mo}ravský kraj

Státní fond kultury ČR

DEUTSCHÖSTERREICHISCHER
KUNSTFONDS
FOND BOHÉMIEN
FOND BOHEMIEN

Design:

hřivina

Mediální partneři:

Brno
Český rozhlas
HIS VOICE

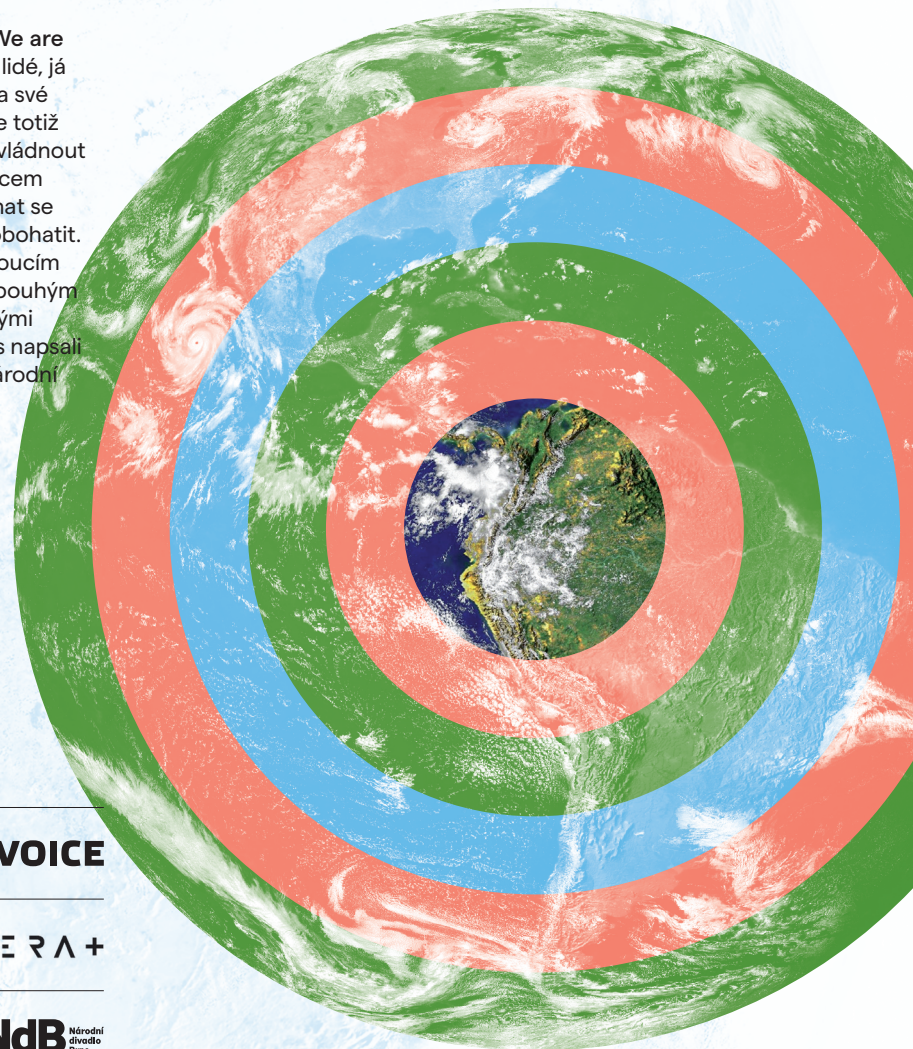
HARMONIE
OPERA+

BRNO
MĚSTO
HUDBY
NdB
Národní
divadlo
Brno

A2
kulturní sdružení

MORGAL
ARTYCAFÉBAR
BISTRO FRANZ

BRNO CONTEMPORARY ORCHESTRA

SEN O JINÝCH ČASECH

Mahenovo divadlo
Národní divadlo Brno
8*10'2020 19*00

BCO – BRNO CONTEMPORARY ORCHESTRA
dirigent **PAVEL ŠNAJDR**
klavír **PAVEL ZEMEN**

Už poetisté před sto lety byli přesvědčeni, že došlo k odcizení člověka, k narušení mezilidských vztahů a k odpoutání od skutečného života, a to díky společnosti, jejíž složitost a nepřehlednost rezignovala na štěstí i neštěstí jedince. Člověk byl sám, ve světě, kterému přestával rozumět. Nabídl alternativu. Oprostili se od politiky, krize i ekonomických problémů a začali svobodně žít. Vše se stalo básní a osvobozující hrou, začali si užívat přítomnosti. Koncert **Brno Contemporary Orchestra** by chtěl být rovněž svobodnou hrou, optimisticky poetizující pozlacený prostor divadelního sálu i různých avantgard, mnohdy neoprávněně označovaných za konec krásy. Vždyť pořád je možné, že se probudíme a zjistíme, že všechno špatné byl jenom zlý sen. Nebo se k problémům odhodlaně postavíme čelem a vezmeme je jako výzvu, která nás nakonec mimořádně obohatí. Na koncertě uvidíte a uslyšíte hned několik přístupů k avantgardní hře, radostné, a v současnosti tak potřebné.

Velké poděkování patří zaměstnancům Národního filmového archivu, jmenovitě Jonáši Kucharskému a Matěji Strnadovi, kteří pomohli s rychlým předvýběrem filmů.

V roce 1919 natočila **Thea Červenková** vizionářský film na námět poněkud spiklenecké básničky Vítězslava Háška. K filmu zazní rozeklaná kompozice z roku 1938 **Řikadla pro noneto** od **Václava Dobiáše**. Svěží, jarní **Concertino** od **Leoše Janáčka** dokáže, že i velmi zkušený člověk nemusí být starým a beznadějným, ale v lůně přírody a své individuality může objevit mladou, invenční a neskutečně soudobou energii. Dadaisté a surrealisté, páni a dámy ve středních letech, objevovali krásu nesmyslu a nevědomí. Úžasným příkladem spontánní tvorby je film **Hanse Richtera Vormittagsspuk** (Duchové před snídaní) z roku 1928, ke kterému zkomponoval dovádivou hudbu **Martin Smolka**. Na závěr zazní autorská suita z baletu **Pulcinella**, krásné, svěží a naprosto bezčasé či mimo čas fungující dílo **Igora Stravinského**.

Jeden z prvních snímků nově vzniklé republiky **Byl první máj** natočila průkopnice české filmové režie **Thea Červenková** jako krátkou romantickou komedii podle vlastního námětu a scénáře inspirovaného básní Vítězslava Háška. Jednoduchá zápletka je založena na snu mladého básníka (v podání pozdějšího režiséra Svatopluka Innemanna), v němž mu jeho snoubenka (Eva Levínská) krátce před svatbou uteče s vypočítavým svůdníkem (ztvárněným oblíbeným lidovým komikem Josefem Švábem-Malostranským). Natáčení probíhalo na jaře 1919 v pražských exteriérech, mimo jiné Seminářské zahrady a Kolowratského paláce. (*Informace přejaty z Filmového přehledu NFA.*)

Hudební skladatel **VÁCLAV DOBIÁŠ** (1909–1978), dnes známý spíše jako svazový funkcionář, autor masových písní a kantát a přední představitel socialistického realismu, patřil ve dvacátých a třicátých letech k průkopníkům hudební avantgardy. Coby student Aloise Háby experimentoval s mikrotonalitou a racionálními kompozičními technikami, vycházejícími z dobového příklonu ke konstruktivismu. Jeho smýšlení bylo levicové a již od sklonku třicátých let začal přejímat tendence

socialistického umění, srozumitelné hudby pro všechny, která by mohla pomáhat v budování lepší společnosti. Typickým příkladem mezniho díla jsou jeho **Řikadla pro noneto** z roku 1938, kdy se konstruktivistické tendence prolínají s odkazy lidové kultury, v českém prostředí poněkud přehnaně exponované na odkazu Bedřicha Smetany. Václav Dobiáš zřejmě film *Byl první máj* nikdy neviděl, ale štěstí přeje připraveným, a autonomní kompozice s až nečekanou důsledností ilustruje podmanivě podivnou filmovou epizodku Thei Červenkové.

Concertino, samotným **JANÁČKEM** (1854–1928) někdy nazývané klavírním koncertíkem, je prostřední ze tří komorních skladeb skladatelova tvůrčího zenitu (*Mládí, Concertino a Capriccio*). Janáčka inspiroval ke kompozici *Concertina* v roce 1924 vynikající výkon předního českého klavíristy Jana Heřmana, kterému autor také dílo následně dedikoval. Původně to měla být suita s názvem *Jaro*. Krátce před dokončením kompozice napsal Janáček z Hukvald přítelkyni Kamile Stösslové: *...Složil jsem tu klavírní koncert „Jaro“. Je tam cvrček, mušky, srnec – bystřina dravá – no a člověk...* Název *Jaro – Suita* však nakonec ustoupil prostému *Concertinu*. První provedení se konalo 16. 2. 1926 v Brně na koncertě Klubu moravských skladatelů a skladba měla velký úspěch – musela být dokonce celá opakována. Nemenší úspěch sklidilo *Concertino* také při prvním uvedení téhož roku v Praze a vzápětí se skladba rozléta takřka do celého světa, mimo jiné byla uvedena na festivalu Mezinárodní společnosti pro soudobou hudbu roku 1927 ve Frankfurtu. Na žádost německého odborného časopisu *Pult und Taktstock* napsal Janáček roku 1927 výklad programu skladby. V první větě se zlobí ježek, že mu uzavřeli vchod k doupěti ve staré lípě. Druhá věta je o veverce, která dřív skákala v korunách stromů a potom tančila v kleci dětem pro radost. Ve třetí větě se nadutě dívají do strun klavíru vyvalené oči sýčka, sovy a ostatní noční kritické čeládky a ve čtvrté větě to vypadá, jako by se všichni přeli o groš – jako v pohádce. (*Jiří Zahradka*)

Původní hudbu k legendárnímu dadaisticko-surrealistickému, hravému a přitom angažovaně antimilitaristickému filmu **Vormittagsspuk** od německého malíře a filmaře **Hanse Richtera** z roku 1928 napsal Paul Hindemith. Ovšem, jak se bohužel ve dvacátém století stalo několikrát, dílo i jeho autor byl totalitní mocí, tentokrát nacisty, označeno za zvrhlé a i původní Hindemithova hudba byla zničena. K této svobodné hříčce se v průběhu století hudebně vyjádřilo několik autorů. Pro dnešní koncert jsme vybrali podobně geniálně potrhlou kompozici **MARTINA SMOLKY** z roku 2004, kterou skladatel nazval **Klobouky v povětrí**.

Sam autor ke skladbě napsal:

I believe that originality „sits“ always nearby banality. One single section decided about my involvement with the film Vormittagsspuk – the one, where people were disappearing behind the thin column of a street lamp. Especially the last actor in the row, who made his step funny, selfironically overacting. That way he underlined the sense, that it was a step to other dimension, as well as humour of the authors, who did not take themselves too seriously.

Then I enjoyed all that hats in the sky, which reminded me René Magrit, as well as the retrograde motions (a broken cup flying up and growing together, a firemen's hose inhaling water from the floor...), which gave evidence of the authors' fascination by "miraculous" abilities of film.

This ability to love inventions like a child, to mobilize a pure naivity in oneself, to touch mistery playfully and with humour, and even to handle with unhappy facts (the guns and violence in this film!) without becoming unhappy – all that I tried to keep and underline with my music. Therefore the guitar, kind of leading instrument in the piece, is adapted radically, the piano is prepared, percussion reminds toys (flexatone, vibraslap, nightingales...) and the other instruments are rather squeaking than playing; all a bit crazy, peculiar, ridiculous and at the same time familiar, reminding children's frisking.

This music should do nothing else than help this tenderly mad, but silent movie – to speak.

Special thanks to Erik Borgir, Hubert Steiner and ensemble ascolta for commissioning this piece.

Zpíváný balet **Pulcinella** z roku 1919 vznikl na objednávku pro Ďagilevův Ruský balet. Na rozhraní dvacátých let však dochází v **STRAVINSKÉHO** tvorbě ke změně. Namísto živelně rytmických „barbarských“ partitur se rodí díla s komornějším nástrojovým obsazením, která představují obrat k neoklasicismu. Základ baletu *Pulcinella* tvoří nedokončené a nevydané skladby italského mistra 18. století G. B. Pergolesiho, jež Ďagilev vyhledal za svých pobytů v Itálii, dal je opsat a předložil je Stravinskému, aby je zredigoval a sestavil z nich baletní hudbu. Byly to skladby z archivu neapolské konzervatoře: 3. dějství opery *Il fratello innamorato* z roku 1732, fragmenty z opery *Il Flaminio*. K nim se přidružil melodický materiál z Triových sonát pro housle a continuo, ale i některé známé árie. Později bylo Stravinskému vyčítáno, že se nezachoval k velkému skladateli dostatečně pietně a uctivě. Podle Stravinského však účta zůstává vždycky neplodná, nikdy nemůže být prvkem produktivním a tvůrčím. Námět baletu určil opět Ďagilev, který našel v Neapoli rukopis komedií lidového neapolského divadla z roku 1700, z nichž vybral komedii *Čtyři stejní Pulcinellové* s postavami italské commedie dell'arte. Choreografie baletu se ujal Leonid Mjasin, autorem scény byl Pablo Picasso. Premiéra baletu se uskutečnila v pařížské Opeře v roce 1920 a Stravinskij byl s konečnou podobou představení nanejvýš spokojen: „*Představení Pulcinelly bylo jedním z těch – jistě vzácných – divadelních činů, kdy vše spolu souvisí a kdy souhrn všech složek, námět, hudba, choreografie, výprava, tvoří spojitý, stejnorodý celek.*“ *Pulcinella* patří dodnes k nejpůvabnějším dílům neoklasicismu. V letech 1919–1920 připravil Igor Stravinskij z baletu autorskou suitu, tu ještě zrevidoval v roce 1949. (*Jiří Zahradka*)